

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”Ulostulokanavista matalataajuuksiin”

Tapaustutkimus sanallisen kuvailun tukena hyödynnetyistä menetelmistä

Jenni Pekkonen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

04 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jenni Pekkonen	Sivumäärä 41 ja 1 liitesivu
Työn nimi ”Ulostulokanavista matalataajuuksiin” – Tapaustutkimus sanallisen kuvailun tukena hyödynnetyistä menetelmistä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Outi Mäkelä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Suomen Kuurosokeat ry, Riitta Lahtinen	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia eri menetelmiä hyödynnetään sanallisen kuvailun tukena, kun kuvaillaan käyttöesineitä kuurosokealle henkilölle. Tutkimusmateriaalina oli video ja siinä kuvailtu käyttöesine oli musiikin miksauspöytä. Opinnäytetyö toteutettiin tapaustutkimuksena, ja siinä hyödynnettiin dokumenttianalyysin keinoja. Sisällön analyysi toteutettiin aineistolähtöisesti, mutta sitä ohjasivat vahvasti teoriat kuvailusta ja sosiaalishaptisesta kommunikaatiosta.</p> <p>Tutkimusaineistosta analysoitiin sekä tulkin että asiakkaan toimintaa ja käyttämiä menetelmiä kuvailutilanteen aikana. Näin saatiin tietoa paitsi sanallisen kuvailun tukena käytetyistä menetelmistä, myös asiakkaan roolista kuvailutilanteessa. Asiakkaan toiminnan kuvaamisen kautta saatiin tärkeää tietoa siitä, millainen vaikutus asiakkaan roolilla on kuvailutilanteeseen.</p> <p>Opinnäytetyön tilaaja oli Suomen Kuurosokeat ry ja työelämäohjaajana toimi Riitta Lahtinen, jolta tutkimuksessa käytetty video materiaali alkuun saatiin. Opinnäytetyöprosessia ja aineiston analysoinnin vaiheita, sekä saatuja tuloksia on esitelty opinnäytetyössä erilaisten esimerkkien ja kuvien avulla. Näitä kuvia viittomakielentulkit voivat halutessaan hyödyntää erilaisiin kuvailutilanteisiin valmistautuessaan.</p> <p>Opinnäytetyön tulosten kautta saatiin tietää, millaisia eri menetelmiä tulkit ja asiakas voivat hyödyntää käyttöesineitä kuvaillaessa ja haltuun ottaessa. Työn tuloksia voivat hyödyntää niin viittomakielentulkit kuin tulkitpiskelijät, sekä kuurosokeat henkilöt itse. Tulosten pohjalta jokainen kuvailutilanteissa toimiva voi pohtia omaa rooliaan ja sen merkitystä kuvailutilanteiden sujuvuuden näkökulmasta. Tulkin ja asiakkaan välisellä vuorovaikutuksella ja dialogisuudella oli suuri merkitys kuvailutilanteen onnistumiselle, sekä tavoitteiden saavuttamiselle.</p>	
Asiasanat kuurosokeus, kuvailu, sosiaalishaptinen kommunikaatio, käyttöesine, dialogisuus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sign Language Interpretation

ABSTRACT

Author Jenni Pekkonen	Number of Pages 41 + 1
Title "From Output channels to Lower mids" – A Case Study of the methods that uses along with verbal description	
Supervisor(s) Outi Mäkelä	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Deafblind Association, Riitta Lahtinen	
Abstract <p>The aim of this this study was to clarify what kind of different methods are used, along with verbal description, when describing a utility article to a deafblind person. The utility article that was described in the video material was a mixing console. This study was made as a case study, and the method of document analysis was used. The content analysis was data orientated, but the theories about Description and Social-haptic communication guided the analysis.</p> <p>In the analysis, both the interpreter's and the client's, actions and used methods were observed. Through this kind of analysis information was gained, not just about the methods that were used along with verbal description, but also about the client's role in the description situation. Through describing the actions of the client, an important information was gained on the effects of the client's role to description situation.</p> <p>The subscriber of this thesis was The Finnish Deafblind Association and the mentor was Riitta Lahtinen, who also gave the video material that was used in this study. The process and the results of this study is demonstrated through examples and pictures. Sign Language Interpreters may use these pictures when preparing for different kinds of description situations.</p> <p>Information about what kind of different methods interpreters and clients can use, was gained through this study. Sign Language Interpreters, Sign Language Interpreting students and deaf blinds themselves benefit the results and conclusions of this study. Through the results everyone, who is involved in a description situation, can think their own role and its meaning to the fluency of the description situation. The interaction and the dialog between the interpreter and the client has a great significance to achieving the goals and a successful description situation.</p>	
Keywords deafblindness, description, social-haptic communication, utility article, dialogicality	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	Opinnäytetyön tehtävä ja tavoitteet	6
2.2	Tutkimusmateriaali	7
2.3	Kuvailu vai kuvailutulkkaus?	9
2.4	Aikaisemmat tutkimukset	9
3	KUUROSOKEUS	11
3.1	Kuurosokeille tulkkaus	11
3.2	Kuurosokeiden käyttämät kommunikaatiomenetelmät	13
4	KUVAILU	14
4.1	Objektin hyödyntäminen kuvailun aikana	15
4.2	Kehon hyödyntäminen kuvailun aikana	16
4.3	Vuorovaikutuksellisuus kuvailutilanteessa	17
5	SOSIAALISHAPTINEN KOMMUNIKAATIO	18
5.1	Haptiikka	18
5.2	Sosiaaliset pikaviestit	20
6	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON ANALYSOINTI	21
6.1	Tutkimusmenetelmä	21
6.2	Aineiston analysointi	22
6.3	Litterointi ja pelkistäminen	23
6.4	Havainnot	25
6.5	Luokittelu	26
7	TULOSTEN TARKASTELUA	28
7.1	Tulkin käyttämiä menetelmiä	29
7.1.1	Selkään piirtäminen	29
7.1.2	Ohjaavan käden käyttö	31
7.1.3	Sosiaaliset pikaviestit	31
7.2	Asiakkaan käyttämät menetelmät	32
7.2.1	Itsenäinen tutkiminen	32
7.2.2	Tarkentavat kysymykset ja toistaminen	33
7.3	Ohjeistuksen aikana käytetyt menetelmät	34
7.4	Dialogisuus ja vuorovaikutus	35
8	POHDINTA	37

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1: Luokittelu tulkin sanallisen kuvailun tukena käytetyistä menetelmistä

1 JOHDANTO

Tiedätkö sanonnan ”yhteistyössä on voimaa”? Parhaimmillaan yhteistyö on silloin, kun toimijoiden tavoitteet vastaavat toisiaan. Tulkkauksessakin on pohjimmiltaan kyse tulkin ja asiakkaan välisestä yhteistyöstä. Mitä yhteistyön kautta voidaan saavuttaa? Entä mikä on se piilevä voima, josta puhutaan?

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia millaisia eri menetelmiä hyödynnetään sanallisen kuvailun tukena, kun kuvaillaan käyttöesineitä kuurosokealle henkilölle. Tutkimusmateriaalina on video ja siinä kuvailtu käyttöesine on musiikin miksauspöytä. Tapaututkimuksen keinoin pyrin analysoimaan kuvailutilanteen aikaista yhteistoimintaa, huomioiden työssäni sekä tulkin että asiakkaan näkökulmat. Sanallisen kuvailun tukena käytettyjen menetelmien lisäksi, pyrin havainnollistamaan asiakkaan roolia kuvailutilanteen aikana.

Opinnäytetyöni tilaaja on Suomen Kuurosokeat ry, ja työelämäohjaajana toimii Suomen Kuurosokeat ry:n kommunikaatiopäällikkö Riitta Lahtinen. Suuntautumispintojen alussa keskustelin Riitta Lahtisen kanssa opinnäytetyön toteuttamismahdollisuuksista. Keskustelun aikana toin ilmi aiemman koulutus- ja työtaustani toimintaterapeuttina, sekä kiinnostukseni hyödyntää tätä aiempaa osaamistani mahdollisesti myös opinnäytetyön toteuttamisessa. Riitta Lahtinen kiinnostui taustastani ja ehdotti minulle kuvailuun liittyvää videomateriaalia opinnäytetyöni tutkimusmateriaaliksi. Häntä kiinnosti erityisesti osaamiseni toiminnan analysoinnin näkökulmasta. Opinnäytetyöni aihe on siis noussut työelämän mielenkiinnoista ja tarpeista.

Toimintaterapeuttina olen kiinnostunut paitsi ihmisten toiminnasta, myös siitä, kuinka yksilön toiminnan ja osallistumisen mahdollisuuksia voitaisiin parantaa. Toimintaterapianimikkeistössä (2003, 16) määritellään toimintaterapian keskeisin ajatus. Sen mukaan ihminen on luonnostaan toimiva olento, joka voi vaikuttaa tulevaisuuteensa ja hyvinvointiinsa omien valintojensa ja toimintansa kautta. Toimintaterapeutin keskeisin tehtävä onkin huolehtia siitä, että asiakkaalla on mahdollisuus vaikuttaa ja tehdä itsenäisiä valintoja. Ihminen nähdään oman elämänsä tekijänä.

Innostuin opinnäytetyön aiheesta ja näkökulmasta, sillä koin, että viittomakielen tulkin toiminnassa, etenkin kuvailutilanteissa parhaimmillaan, on huomattavissa yhdyskohtia toimintaterapeuttiseen käsitykseen ja asiakaslähtöiseen työskentelyyn. Viittomakielentulkki ammattisäännösten kohdassa 4 ohjeistetaan, että ”Tulkki tukee ja kunnioittaa asiakkaidensa itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta” (Suomen Viittomakielentulkki ry 2016). Mielestäni tähän kiteytyy sekä aiemman että tulevan ammattini tärkein asia – asiakkaan osallistumisen tukeminen ja mahdollistaminen. Juuri tämä on myös erilaisten kuvailutilanteiden tavoite.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Opinnäytetyön tehtävä ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on analysoida yhdestä kuvailutilanteesta tuotettu video-materiaali. Analysoinnin avulla pyrin selvittämään, mitä eri menetelmiä käyttöesineen (musiikin miksauspöytä) kuvailussa hyödynnetään, puheella kuvailun lisäksi. Opinnäytetyössäni en tarkastele sanallista kuvailua, vaan nimenomaan sen tukena hyödynnettyjä muita menetelmiä. Kuvailutilannetta pyrin analysoimaan kokonaisvaltaisesti siten, että tulkin toiminnan lisäksi tarkastelen myös asiakkaan toimintaa kuvailutilanteen aikana.

Opinnäytetyöni tuloksista voivat siis hyötyä viittomakielentulkki ja tulkkiopiskelijoiden lisäksi myös kuurosokeat henkilöt itse, sillä työni tuloksien avulla he voivat pohtia rooliaan ja toimintaansa sekä niiden vaikutusta kuvailutilanteeseen. Toivon, että opinnäytetyössäni esitettyjen esimerkkien ja tulosten kautta kuurosokeat henkilöt rohkaistuisivat olemaan aktiivisia toimijoita erilaisissa kuvailutilanteissa. Opinnäytetyöni avulla pyrin löytämään näkökulmia ja vastauksia seuraavaan tutkimuskysymykseen: *Mitä eri menetelmiä käyttöesineen kuvailussa hyödynnetään puheella kuvailun lisäksi?* Opinnäytetyöni tutkimuskysymys sisältää sekä tulkin että asiakkaan toimintojen näkökulmat.

2.2 Tutkimusmateriaali

Yleensä tutkijat keräävät tutkimuksensa havaintoaineistonsa itse, jolloin puhutaan primaariaineistosta. Erilaisissa tieteellisissä tutkimuksissa voidaan kuitenkin hyödyntää ja käyttää myös muiden keräämää, eli niin sanottua sekundaariaineistoa. Tutkimusaineistojen keräämisessä tulisikin pyrkiä tarkoituksenmukaisuuteen – jokaisen aiheen tarkastelemiseksi ja eri ongelmien ratkaisemiseksi ei aina tarvitse kerätä itse uutta tutkimusaineistoa, eikä esimerkiksi opinnäytetyön arvo määräydy aineiston hankintatavan mukaan. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 186.)

Opinnäytetyössäni käytetty tutkimusaineisto koostuu sekundaariaineistosta, joka on hieman yli viiden minuutin (05:24) pituinen vieraskielinen videomateriaali, jossa tulkki kuvailee kuurosokealle henkilölle osan musiikin miksauspöydästä (Kuva 1.). Kuvailu toteutetaan pääosin puheella kuvaillen, mutta kuvailun aikana on käytössä myös keuhollisia kuvailun menetelmiä. Aineistossa esiintyvän tulkin toiminnasta ilmenee selvästi hänen aiempi kokemuksensa sekä muu henkilökohtainen asiantuntijuus. Hän tuntee musiikin tekemiseen liittyviä elementtejä, joten miksauspöydän kuvailun ohella kuvailutilanne sisältää paljon myös laitteen käyttöön ja toimintaan liittyvää ohjeistusta.

KUVA 1. Aineistossa kuvailtu musiikin miksauspöytä

Aineiston kuvailutilanteessa on myös käyttöesineen toimintaan liittyvää ohjeistusta. Työni tulkkausalalle hyödynnettävyyden kannalta on tärkeää, että pystyn tunnistamaan ja erottamaan kuvailutilanteesta puhtaan kuvailun sekä kuvailun ohella toteutuvan ohjeistuksen. Puhdasta kuvailua voi toteuttaa kuka tahansa tulkki olematta

musiikin asiantuntija. Tallenteella kuvailun ohella toteutuva ohjeistus, liittyy tulkin asiantuntemukseen musiikin miksauspöydästä. Käytän työssäni näistä termejä kuvailu ja ohjeistus:

Kuvailu tarkoittaa tulkin tuottamaa miksauspöydän fyysisten ominaisuuksien kuvailua, eli sitä visuaalista informaatiota, jonka tulkki kielellistää kuurosokealle henkilölle.

Ohjeistus tarkoittaa tulkin tuottaman miksauspöydän toimintaan ja musiikin tekemiseen liittyvän kerronnan.

Käyttöesineen toimintaan ja käyttöön liittyvä ohjeistus sisältää kuvailuun liittyvien menetelmien käyttöä. Opinnäytetyössäni tutkimuskohteena ovat kuvailun yksityiskohdat, joten niitä havainnollistetaan työssäni yksityiskohtaisemmin. Työssäni ei keskitytä ohjeistuksen yhteydessä esiintyneeseen kuvailuun, mutta siitäkin esitellään yleisiä havaintoja opinnäytetyöni tulos-osiossa.

Tarkasteltu kuvailutilanne on erinomainen esimerkki tulkin ja asiakkaan yhteistoiminnasta ja keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Toiminnassa korostuu erityisesti heidän välinen dialogisuus, mikä tekee kuvailutilanteesta kaikin puolin toimivan kokonaisuuden. Tämän vuoksi työssäni analysoidaan kuvailutilannetta sekä tulkin että kuurosokean asiakkaan toiminnan näkökulmista.

Videomateriaalilla esiintyvä asiakas on puhetta sisäkorvaimplanttien avulla vastaanottava kuurosokea henkilö. Hänen käyttämiään kommunikaatiomenetelmiä ovat puhe (puhuttu kieli, ei suomi), sosiaalishaptinen kommunikaatio (sosiaaliset pikaviestit, selkään piirtäminen ja opastus) sekä erilaiset yksilölliset ratkaisut (esineet, eleet ja liikkeet, yhteinen toiminta ja itsenäinen haptinen tutkiminen).

2.3 Kuvailu vai kuvailutulkkaus?

Opinnäytetyöni aiheeseen perehtyessäni pohdin termien *kuvailu* ja *kuvailutulkkaus* mahdollista eroa. Henkilökohtaisten pohdintojeni lisäksi olen käynyt keskustelua myös työelämäohjaajan sekä ohjaavan lehtorin kanssa. Pohdinnoissa nousi esille ajatus siitä, riippuuko termin käyttötapa sen määrittelijästä, sillä periaatteessa puhutaan samasta asiasta. Sekä kuvailun että kuvailutulkkauksen tavoite on sama – visuaalisen tai auditiivisen tiedon muuttaminen kielelliseksi.

Käsitteiden merkitysten erottaminen yleisesti ei liene tarkoituksenmukaista, mutta käytän opinnäytetyössäni termejä kuvailu ja kuvailutulkkaus seuraavalla tavalla: kuvailusta puhuttaessa ajatellaan kuvailutilannetta ainutlaatuisena niin, että kuvailu tapahtuu spontaanisti tietyllä hetkellä ja tiettyjen läsnäolijoiden vaikutuksesta. Kuvailutulkkauksesta puhuttaessa taas tarkoitetaan, tässä yhteydessä, esimerkiksi jonkin elokuvan tietyn raidan kuvailua, jolloin tulkki tietää kyseisen kohdan taustat ja on ennalta valmistautunut kuvailun tuottamiseen. Opinnäytetyössäni olen keskittynyt kuvailun tarkasteluun ajatellen sen tarkoittavan ainutlaatuista, kahden henkilön välillä tapahtuvaa spontaania kuvailutilannetta.

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Opinnäytetyössäni keskeisessä roolissa ovat kuvailu ja sen aikana esiintyvien eri menetelmien käyttö. Opinnäytetyöprosessin aikana olen tehnyt tiedonhakua aiheeseen liittyen. Pyrkimyksenäni oli selvittää, kuinka paljon ja millaisista näkökulmista kuvailu aihetta on aiemmin käsitelty. Kuvailua on viime vuosina tutkittu melko paljon, niin ammattikorkeakouluissa opinnäytetyötutkielminä kuin yliopistossakin, aina väitöskirjatutkimuksen tasolle asti.

Kuvailuun liittyviä opinnäytetöitä on tehty sekä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa että Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Näissä opinnäytetöissä kuvailua on aiemmin tutkittu muun muassa taiteiden (Ritala 2006), musiikin (Lahtinen & Varjonen 2011), reittien (Niemi & Reunanen 2012) sekä ruoka-annosten (Närä 2014) ja oppi-

tuntien kuvailuun (Lehtelä 2015) liittyen. Lisäksi tällä hetkellä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa on valmistumassa kaksi muuta kuvailuun liittyvää opinnäytetyötä. Elina Häivälän (2016) opinnäytetyö keskittyy tarkastelemaan kuvailutulkattuja tv-ohjelmia ja Anni Kujanpää (2016) tutkii työssään äänten kuvailua. Aiemmin ei kuitenkaan ole keskitytty juuri käyttöesineen kuvailuun ja sen aikana käytettyjen eri menetelmien havainnollistamiseen. Tämän opinnäytetyön kautta saadaan siis myös uusia näkökulmia kuvailuun ja sen toteuttamiseen yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen päälähteenä toimii teos *Aisti kuvailu* (Lahtinen, Palmer & Lahtinen 2009). Teoksessa on koottu yhteen tietoa kuvailun eri mahdollisuuksista ja menetelmistä, sekä kuvailun merkityksestä kuurosokealle henkilölle. Lisäksi kuvailutilanteeseen ja sen aikana käytettyihin menetelmiin liittyy olennaisesti teoria sosiaalishaptisesta kommunikaatiosta, jonka osalta olen työssäni hyödyntänyt Riitta Lahtisen (2008) väitöskirjaa *Haptiisit ja hapteemit*. Lahtisen väitöskirja on ensimmäinen järjestelmällinen tutkimus kuurosokean henkilön kosketukseen perustuvan kommunikaation kehittymisestä. Teoksessa käsitellään haptiiseja ja niiden käyttöä eri tilanteissa, sekä aisti-informaatiota täydentävänä että itsenäisenä kommunikaation menetelmänä.

Anu Aaltonen (2007) on tehnyt tietopankin kuvailutulkkaukseen liittyen. Siinä hän korostaa ajatusta, ettei kuvailutulkkaus tarkoita vain taide- ja kulttuuri-ilmiöiden kuvailutulkkausta, vaikka kuvailutulkkien palveluita käytetäänkin useimmiten juuri taiteiden kuvailutulkkaukseen. Kuvailutulkkaus sisältää siis kaiken visuaalisen maailman, eli myös arkisiin toimintoihin liittyvät kuvailutilanteet. (Aaltonen 2007, 4.)

Maija Hirvonen on vuonna 2009 julkaistussa artikkelissaan *”Elokuvan kuvailutulkkaus semioottisena kääntämisenä multimodaalisessa diskurssissa”* käsitellyt elokuvien ja teatteriesitysten kuvailutulkkausta, keskittyen huomioimaan vastaanottajina näkövammaiset. Elokuvien ja teatteriesitysten kuvailutulkkauksen tärkein tehtävä on kuvailla niitä asioita, joita kuvailutulkkauksen vastaanottaja ei voi päätellä esityksen alkuperäisestä äänimaailmasta, kuten keitä henkilöjä ja hahmoja tilanteissa on ja miltä ne näyttävät. Esitysten kuvailutulkkauksessa pyritään objektiivisuuteen, jotta vastaanottaja voi itse luoda omat tulkintansa siitä. (Hirvonen 2009, 3.) Lisäksi Hirvonen on tutkinut väitöskirjassaan (2014), kuinka fyysistä tilaa voidaan ilmentää kielellisin keinoin

kuvailutulkkauksen avulla. Tutkimuksissaan hän on keskittynyt nimenomaan elokuvien ja taide-esitysten kuvailutulkkaukseen näkövammaisille vastaanottajille. Näissä tutkimuksissa kuvailutulkausta on käsitelty nimenomaan sanallisesti tuotettuna lisätietona.

3 KUUROSOKEUS

Yhteispohjoismaisen kuurosokeuden määritelmän mukaan kuurosokeus on vaikea kuulon ja näön toimintarajoite, jossa kuulo- ja näköaistin toimintakyvyt ovat heikentyneet (Suomen Kuurosokeat ry 2016a). Kuurosokeus voi ilmentyä hyvin eriasteisena kuurosokeasta henkilöstä riippuen. Kuurosokea henkilö voi olla täysin kuurosokea tai vaikeasti kuulonäkövammaisen, jolloin kuulo- tai näkökykyä saattaa yhä olla jäljellä. Kuurosokeus vaikuttaa yksilön mahdollisuuteen osallistua yhteiskunnan toimintaan ja olla sen täysimääräinen itsenäinen jäsen. Heikentynyt toimintakyky vaikeuttaa muun muassa kommunikointia sekä ympäristössä liikkumista ja toimimista. (Lahtinen 2006, 183.)

Suomessa elävien kuurosokeiden tarkkaa määrää on vaikea arvioida. Viimeisimmän (2013) tiedon mukaan näkövammarekisterin tiedossa on 850 henkilöä, joilla on kuulo- ja näkövamma yhdistelmä. Oletettavasti kuurosokeita henkilöitä on kuitenkin enemmän, sillä kuulo- ja näkövamma yhteisvaikutusten tunnistaminen ei aina ole yksiselitteistä. (Suomen Kuurosokeat ry 2016b.)

3.1 Kuurosokeille tulkkaus

Kuurosokealla henkilöllä on oikeus tulkkauspalveluun, jonka tavoitteena on mahdollistaa tasa-arvoinen osallistuminen yhteiskunnan toimintaan. Kuurosokeille henkilöille tulkkaus on haastavaa asiakasryhmän monimuotoisuuden vuoksi, sillä asiakkaiden kielitausta ja kommunikaatiotavat vaihtelevat kuulonäkövamma syntymisestä sekä etenemisvaiheesta riippuen (Marttila 2006, 10; Lahtinen, 2006, 182).

Tulkkaus voi olla joko kieltenvälistä tai kielensisäistä tulkkausta. Kieltenvälisellä tulkkauksella tarkoitetaan kieleltä toiselle tulkkausta, kun taas kielensisäinen tulkkaus tarkoittaa käytännössä puheen toistamista tai kirjoitustulkkausta. Kuurosokean henkilön käyttämät kommunikaatio- ja tulkkausmenetelmät voivat tilanteesta ja ympäristön olosuhteista riippuen vaihdella. Kuurosokeille tulkkaus sisältää enemmän osa-alueita kuin kuuroille tulkkaus, puhutaan kuurosokeille tulkkauksen kolmijaosta. Kolmijako sisältää tulkkauksen lisäksi myös kuvailun ja opastuksen osa-alueet, jotka ovat merkittävä osa tulkkausta. (Kovanen & Mielityinen & Västilä 2012, 118–123.)

Kuvailun avulla kuurosokea henkilö saa tietoa fyysisestä ja sosiaalisesta ympäristöstä sekä sen muuttuvista tapahtumista. Näin kuurosokealle henkilölle mahdollistetaan itsenäinen osallistuminen ympäristön tapahtumiin, ja samalla yksilön valinnan mahdollisuudet lisääntyvät. Kuvailu voi olla spontaania eli tietyssä hetkessä tuotettua tai etukäteen valmisteltua. Kuvailua voidaan tuottaa myös niin sanottuna jälkikuvailuna tilanteiden jälkeen, jolloin kerrotaan ja kuvaillaan niitä asioita, joita itse tilanteessa ei pystytty kuvailemaan. (Marttila 2006, 18–19.)

Opastuksen kautta kuurosokealle henkilölle taataan turvallinen liikkuminen ja mahdollisuus orientoitua ympäristöön. Opastamiseen voi kuulua kuurosokean asiakkaan opastaminen tulkkauspaikalle ja sieltä takaisin, erilaisissa tiloissa liikkuminen ja paikasta toiseen siirtyminen, sekä opastaminen tapahtumien tauoilla ja ruokailuissa. Useimmiten opastusta käytetäänkin juuri kodin ulkopuolisten tilanteiden ja tapahtumien aikana, sekä erityisesti hämärissä ja vieraisissa tiloissa toimiessa. Kotona tai muissa tutuissa paikoissa opastusta ei yleensä tarvita. Opastuksen tavat jaetaan fyysiseen ja ei-fyysiseen opastukseen. Fyysinen opastus sisältää fyysisen kontaktin kuurosokeaan opastusotteella tai jollakin muulla tavalla. Tähän liittyvät myös opastusmerkit, joita opas ilmaisee vartalolla tai yhdyskädellä, ja joiden kautta kuurosokea saa tietoa ympäristöstä. Ei-fyysisessä opastuksessa kuurosokealla ei ole fyysistä kontaktia oppaaseen, vaan hän seuraa edessä kulkevaa opastaan näön ja puheen varassa. Tulkit ottavat asiakkaan tarpeet ja toiveet huomioon opastaessaan heitä. (Lahtinen 2004, 59; Marttila 2006, 20–21.)

3.2 Kuurosokeiden käyttämät kommunikaatiomenetelmät

Kuurosokeiden käyttämiä kommunikaatiomenetelmiä on useita. Menetelmän tai menetelmien valintaan vaikuttavat kuurosokean henkilön kuulo- ja näköaistin yksilöllinen tilanne, ja kommunikaatioon voi liittyä useiden eri aistikanavien samanaikainen käyttö. Kuurosokea henkilö voi käyttää eri kommunikaatiomenetelmiä ja -kanavia vastaanottaessaan ja tuottaessaan kieltä. Henkilön kuulon- ja näön toiminnan taso voi vaihdella vuorokauden ajan ja tilanteiden mukaan, näin myös kommunikaatiomenetelmät voivat vaihtua ja vuorotella kommunikaatiotilanteiden aikana. (Marttila 2006, 25; Lahtinen 2016, 209–211.)

Kuurosokean henkilön kuulo- ja näköaistin toiminta ovat heikentyneet, joten hän voi käyttää puhutun kielen vastaanottamiseen erilaisia kuulon apuvälineitä. Usein pelkän puhutun kielen ja apuvälineiden kautta kuurosokea henkilö ei kuitenkaan saa riittävää informaatiota tilanteista, joten puheen tukena voidaan käyttää esimerkiksi huuliolukua, sormiaakkosia tai viitottua puhetta. Huulioluvun avulla kuurosokea henkilö saa tietoa puheen äänneistä, sekä sanojen rytmityksistä seuraamalla puhujan huulien liikkeitä. Sormiaakkosia hyödyntämällä voidaan visualisoida puhuttua kieltä. Puhuja voi esimerkiksi muodostaa jokaisen puhumansa sanan alkukirjaimen sormiaakkosena lähellä huuliota, tai sormiaakkosia voidaan tuottaa myös taktiilisti kuurosokean henkilön kämmeneen. Viitotussa puheessa huulio on puhutun kielen mukainen, mutta sen sanat eli viittomat on lainattu viittomakielestä. Käytännössä viitottua puhetta voi olla monenlaista riippuen kuurosokean henkilön äidinkielestä ja viitotun puheen käyttöympäristöstä. Niiden mukaan määräytyy, kuinka paljon viitotun puheen rakentamiseen vaikuttaa viitottu kieli ja kuinka paljon puhuttu kieli. (mt. 2016, 211; mt. 2006, 28–29.)

Viittomakieltä ja viitottua puhetta voidaan tuottaa ja vastaanottaa kädestä käteen eli taktiilisti. Tällöin vastaanottaminen tapahtuu tunto- ja liikeaistimusten kautta. Taktiilia menetelmää käytetään yleensä silloin, kun kuurosokean henkilön näkö ei riitä havaitsemaan vapaaseen tilaan tuotettuja viittomia. Taktiiliin viittomiseen liittyvät olennaisesti kielen visuaalisten elementtien, kuten ilmeiden ja eleiden, sekä kasvojen ja kehon liikkeiden, ilmaiseminen tuntoaistin kautta. Esimerkiksi viittomakielessä kieltoa voidaan ilmaista pelkästään päätä pyörittämällä, mutta taktiilisti kommunikoiva henki-

lö ei kuitenkaan saa tätä tietoa, jollei kieltoa ilmaista selvästi erillisenä viittomana. Taktiilisti viitottaessa on siis tärkeää huomioida, että kaikki kielen visuaaliset elementit tuotetaan käsiin. (mt. 2006, 29–30.) Kuurosokeat henkilöt käyttävät myös erilaisia vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä, joita ovat muun muassa erilaiset ympäristön kuvailun menetelmät, sekä kosketukseen ja haptiikkaan perustuvat sosiaalishaptiset menetelmät. (Suomen kuurosokeat ry 2016c.) Kuvailua ja sosiaalishaptista kommunikaatiota käsittelem tarkemmin opinnäytetyöni luvuissa 4 ja 5.

4 KUVAILU

Kuvailu liittyy usein eri ammattilaisten tarjoamiin palveluihin ja näin se on olennainen osa myös kuurosokeille asiakkaille tulkkausta. Kuvailua voi kuitenkin tuottaa kuka tahansa, paitsi ammattilaiset, myös kuurosokean henkilön perheenjäsenet sekä muut läheiset. Oleellista on taito osata sanallistaa tai muuten ilmentää visuaalista tai auditiivista maailmaa. Kuvailun avulla ohjeistetaan erilaisia toimintoja, ennakoitaan tulevia tapahtumia, sekä kuvaillaan kohteen ulkoisia ominaisuuksia. Sen avulla siis vastataan kysymyksiin, miltä jokin näyttää tai kuulostaa tai mitä tekee. Kuvailulla jaetaan tietoa paitsi auditiivisesta ja visuaalisesta ympäristöstä, myös sosiaalisesta ympäristöstä. Kuvailua voidaan tuottaa useilla eri menetelmillä; kielellisesti, kuten puheella, viittomakielellä tai taktiilisti viittoen, äänillä, keholle tai jollekin pinnalle piirtäen, sekä haptisesti itsenäisesti kohdetta tutkien. Kuvailu mahdollistaa reaaliaikaisen tiedonsaannin sekä osaltaan lisää kuurosokean henkilön osallistuvuutta ja mahdollisuutta vuorovaikutukseen. (Lahtinen, Palmer & Lahtinen 2009, 10–15, 41, 61.)

Kuvailu auttaa kuurosokeaa henkilöä ympäristöön orientoitumisessa sekä sosiaalisten tilanteiden hallinnassa, ja tällä tavoin tukee vuorovaikutusta kokonaisvaltaisesti. Kuvailua voidaan tuottaa ja toteuttaa joko valmisteltuna tai spontaanisti tietyllä hetkellä. (Kovanen ym. 2012, 122–123 ; Hirvonen 2009, 3.) Kuvailu voi olla lähikuvailua eli paikan päällä tuotettua, tai etäkuvailua, jolloin ollaan kaukana kuvailun kohteesta. Kuvailun vastaanottajana voi olla yksittäinen henkilö tai suurempikin ryhmä. Kuvailun vastaanottajasta ja vastaanottajien määrästä riippuen kuvailun mahdollisuudet eroavat hieman kuvailun ominaisuuksien osalta. Muun muassa kuvailun eri menetelmiä

voi käyttää yksittäisen henkilön kanssa monipuolisemmin, kun taas ryhmän kanssa voi usein hyödyntää vain yleisimpiä kuvailun menetelmiä. (Lahtinen ym. 2009, 30–31.)

Kuvailijan oma kokemus ja suhde kuvailtavaan asiaan vaikuttavat siihen, mitä hän kohteesta valitsee kuvailtavaksi. Kuvailutuotos pitää sisällään paitsi ne asiat, mitä kuvailija on valinnut kuvailtavaksi, myös kuvailijan sanavalinnat ja äänenpainotukset sekä asioiden esitysjärjestyksen. Kuvailijan tuotos voi siis ilmetä melko subjektiivisenakin. Kuvailija voi kuitenkin tietoisesti tavoitella myös mahdollisimman neutraalia kuvailutuotosta, jolloin hän pyrkii valitsemaan kuvailtavasta kohteesta piirteitä huomioiden siihen liittyviä henkilökohtaisia tunnelmiaan, sekä käyttäen mahdollisimman neutraaleja sanavalintoja. Kuvailijan on kuitenkin oltava avoin ja rohkea kielellistessään visuaalista maailmaa, sillä kuvailija välittää aina näkemäänsä riippumatta siitä, onko visuaalinen tieto positiivista vai negatiivista. (mt. 2009, 24–27.)

4.1 Objektin hyödyntäminen kuvailun aikana

Erilaisia kuvailtavia kohteita voivat olla esimerkiksi rakennukset ja tilat sekä erilaiset luonnon elementit ja käyttöesineet. Kohteita kuvailtaessa kuvailija pyrkii kuvaamaan niistä monipuolisesti erilaisia ominaisuuksia, joita voivat olla muun muassa koko, korkeus, muoto, syvyys ja leveys sekä määrä. Kohteita kuvailtaessa kielellisen kuvailun lisäksi hyödynnetään usein myös kehoa. Kuvailun vastaanottaja voi haptisesti itse tarkastella kohdetta tai kuvailija voi ilmentää esimerkiksi kohteen korkeutta ja kokoa näyttämällä sen omalle tai kuvailun vastaanottajan keholle. Kohteen koon ilmaisemisessa voi hyödyntää yleisesti tiedettyjä esineitä tai erilaisia ympäristön elementtejä. Kohdetta kuvailtaessa perusmuotoja ovat neliö, kolmio, ympyrä sekä nuoli ja risti, myös muita entuudestaan tuttuja kuvioiden käsitteitä voi hyödyntää. (mt. 2009, 102.)

Objektin tai suuremmasta kohteesta tehdyn pienoismallin tai kohokuvan itsenäinen käsillä tutkiminen mahdollistaa kuvailun vastaanottajalle omakohtaisemman kokemuksen, sekä oman tulkinnan luomisen. Aktiivisesti itse osallistumalla ja tutkimalla

kuvailun vastaanottaja saa mielikuvan paitsi itse kohteesta, myös sen toiminnasta sekä ulkoisista ominaisuuksista. (mt. 2009, 117.)

4.2 Kehon hyödyntäminen kuvailun aikana

Kuvailutilanne voi vaihdella rauhallisesta ja hiljaisesta kiireiseen ja äänekkääseen, jolloin aina pelkkä kielellinen kuvailu ei välttämättä riitä. Muutenkin kielellisesti pitkiä ja raskaita kuvailuja voidaan helpottaa hyödyntämällä erilaisia kehollisia ilmaisuja. Haptiisit ovat kosketuksella jaettu viestejä, joiden avulla kuvailun vastaanottaja saa tietoa ympäristöstä oman kehonsa kautta. Haptiiseja voidaan hyödyntää ilmaisemaan muun muassa ihmisten käyttäytymistä, ympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä sosiaalisia pikaviestejä. (mt. 2009, 116.) Haptiiseja käsittelen tarkemmin työni luvussa 5.

Kehoa voi hyödyntää monipuolisesti kuvailun osana, sillä eri puolille kehoa voi kuvaila monenlaista tietoa. Käteen ja selkään voi ilmentää ilmeitä sekä palautteita ja muotoja. Reittä voi hyödyntää esimerkiksi teatterissa ilmaisemalla näyttelijöiden sijaintia ja liikkumista lavalla. Selkään voi piirtää erilaisten kohteiden muotoja ja kokoja sekä suhteita, ja koko kehoa voi hyödyntää muun muassa palautteiden annossa sekä liikkumista ja siirtymistä ilmaistaessa. Kehoa voi hyödyntää myös esimerkiksi erilaisia liikkeellisiä harrastuksia, kuten tanssia kuvailtaessa. Liikettä kuvailtaessa kuvailija hyödyntää omaa tai kuvailun vastaanottajan kehoa ilmaistakseen eri asentoja, liikkeiden suorittamista, rytmityksiä ja taukoja. Kuvailussa kekokosketusta voidaan käyttää joko itsenäisenä kuvailun menetelmänä tai kielellisen menetelmän lisänä. (mt. 2009, 116, 119.)

Keholle piirtäminen voi auttaa erityisesti vaikeiden kohteiden kuvaamista. Keholle kuvaillaan piirtäen ympäristöä, jolloin kuvailun vastaanottaja voi ihon kautta tunnistaa kuvailtavia elementtejä. Keholle piirtämisen kautta kuvailun vastaanottaja saa tietoa tilasta ja esineistä sekä tapahtumien välisistä suhteista. Kuvailija tuottaa visuaalisen ja auditiivisen informaation piirtämällä sen kuvailun vastaanottajan selkään, käteen tai reiteen, ennalta sovitun mukaisesti. Kuvailun vastaanottaja tunnistaa ja tulkitsee

informaation sekä yhdistää sen henkilökohtaiseen kokemukseensa. Kehon lisäksi piirtäminen voidaan tuottaa myös erilaisille pinnoille tai esineille. Keholle piirtäminen vaatii harjoitusta ja totuttelua, niin kuvailun tuottajalta kuin vastaanottajaltakin. On tärkeää piirtää rauhallisesti, jotta vastaanottaja ehtii luomaan mielikuvansa tuotetusta piirroksesta. Haastavinta on mittasuhteiden ja etäisyyksien kuvailu. Keholle piirrettäessä kohteet pyritään kuvailemaan vastaanottajan näkökulmasta katsoen, jolloin hänen on helpompi hahmottaa kuvailtava kohde eteensä. (mt. 2009, 123–124.)

Keholle piirtäessä voidaan käyttää vain yhtä tai molempia käsiä, riippuen kehojen asennoista ja orientaatiosta. Piirtää voidaan monella eri tapaa. Piirrettäessä voidaan käyttää etusormea, molempia etusormia yhdessä tai useampia sormia samanaikaisesti. Piirtämistä voi toteuttaa myös koko kättä hyödyntäen. (Lahtinen 2008, 68.)

4.3 Vuorovaikutuksellisuus kuvailutilanteessa

Kuvailutilanne voi olla yksisuuntainen tai vuorovaikutuksellinen tilanne. Kuvailun vastaanottaja voi olla kuvailutilanteessa pelkästään vastaanottajana, tai itsekin aktiivinen toimija. Kuvailu voi olla vastavuoroista kielellistä kuvailua, jolloin kuvailun vastaanottaja on yhtä aktiivisessa roolissa kuin kuvailun tuottajakin. Tällaisessa vuoropuhelukuvailutilanteessa kuvailun vastaanottaja itse kyselee, kommentoi sekä tarkentaa kuvailijan tuotosta. Vuoropuhelukuvailu voi olla samalla myös toiminnallista. Tällöin kielellisen kuvailun ja vuoropuhelun lisäksi kuvailun vastaanottaja myös tutkii kuvailtavaa kohdetta itsenäisesti. (Lahtinen ym. 2009, 43–45.)

Mönkkönen (2002, 33) käsittelee dialogisuutta sosiaalialan asiakastyön näkökulmasta. Vuorovaikutukseen liittyy oleellisesti dialogisuus. Dialogilla tarkoitetaan vuoropuhelua tai keskustelua, jonka tavoitteena on uuden yhteisen ymmärryksen saavuttaminen. Dialogi on keskeinen sosiaalisen kommunikaation osa, jota esiintyy kaikkialla, missä ihmiset ovat tekemisissä toistensa kanssa. Tämä näkökulma soveltuu hyvin myös tulkkausalaa, jossa on kyse nimenomaan asiakastyöstä.

Asiakastyössä vuorovaikutus voi olla joko asiantuntijakeskeistä, asiakaskeskeistä tai dialogista. Asiantuntijakeskeisessä vuorovaikutuksessa toimintaa ohjaa asiantuntijan määrittämät tavoitteet ja tulkinnat. Asiakaskeskeisessä vuorovaikutuksessa taas korostuu asiakkaan kokemus, ja vuorovaikutus perustuu nimenomaan asiakkaan tavoitteisiin ja tarpeisiin. Dialogisessa vuorovaikutussuhteessa korostuu vuorovaikutuksen vastavuoroisuus, sekä asiantuntijan ja asiakkaan välinen yhteistyö. (mt. 2002, 53–56.)

5 SOSIAALISHAPTINEN KOMMUNIKAATIO

Sosiaalishaptinen kommunikaatio perustuu ajatukseen kehon ja kosketuksen käytöstä erilaisissa toiminnoissa ja kommunikaatiotilanteissa. Kaksoisaistivamman vuoksi kuurosokea henkilö tarvitsee myös muiden kuin kuulo- ja näköaistien kautta välitettyä tietoa ympäristöstään. Sosiaalishaptinen kommunikaatio on keino viestiä ja välittää visuaalista ja auditiivista informaatiota vuorovaikutustilanteessa, kosketusta hyödyntäen. Sosiaalishaptinen kommunikaatio sisältää puhutun ja viitotun kielen, sekä näitä tukevat kosketuskäyttämiseen sisältyvät menetelmät, joiden avulla voidaan orientoitua niin fyysiseen kuin sosiaaliseenkin ympäristöön. (Lahtinen 2008, 50–51.)

5.1 Haptiikka

Sosiaalishaptinen kommunikaatio muodostuu haptiiseista ja hapteemeista. Haptiisit tarkoittavat keholle kosketuksen kautta tehtyjä yksittäisiä viestejä, jotka jaetaan ryhmiin, kuten ilmeiden ja käyttäytymisen kuvailu, tunneilmaisut, liikkumiseen ja harrastuksiin liittyvät ilmaisut ja kuvailu, sekä selkään piirtäminen ja sosiaaliset pikaviestit. (mt. 2008, 51–52.)

Haptiisit ovat keholle kosketuksella jaettu viestejä, jotka muodostuvat kosketuksen kehomuuttujista eli hapteemeista. Hapteemit ovat kieliopillisia muuttujia, joista yksittäiset haptiisit muodostetaan, tunnistetaan ja erotetaan toisistaan. Kosketuksen kie-

liopillisia muuttujia ovat esimerkiksi kosketuksen kesto, paikka ja painovoima. (mt. 2008, 140–141.)

Haptiiseista vastaanottaja tunnistaa ja erottelee käytettyjä hapteemeja. Kaikissa haptiiseissa ei ole samanaikaisesti käytössä kaikkia mahdollisia hapteemeja. Esimerkiksi Ei-palautteen (Kuva 2, s.19) haptiisi sisältää paikan ja liikkeen hapteemit, mutta ei liikkeen pituutta, muotoa, eikä suuntaa ilmaisevia hapteemeja. Haptiisien tekopaikka keholle määräytyy sen hetkisen toiminnan ja tilan mukaan. Haptiiseja tuottavan ja niitä vastaanottavan henkilön fyysisestä läheisyydestä ja orientaatiosta sekä kehoasunnoista ja –tasoista riippuu, mille kehonosalle tieto välitetään. (mt. 2008, 140–141.)

KUVA 2. Esimerkki haptiisista: Ei-palautte (Suomen Kuurosokeat ry 2016).

Haptiisien tuottamispaikka riippuu meneillään olevan toiminnan laadusta ja kontekstista. Haptiisien tuottamispaikkaa keholle valittaessa on huomioitava tuottajan ja vastaanottajan fyysinen etäisyys, orientaatio sekä kehoasennot ja –tasot. Haptiisien käyttö perustuu aina luottamukseen ja toisen ihmisen yksityisyyden kunnioittamiseen. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että haptiiseja tuottava henkilö ja niitä vastaanottava kuurosokea henkilö, ovat yhdessä sopineet kehoalueet, joille haptiiseja voidaan tuottaa. Alun perin haptiiseja ovat käyttäneet kuulonäkövammaiset henkilöt, mutta nykyään niitä hyödyntävät myös näkövammaiset, erilaisten kielihäiriöiden kanssa elävät, sekä autistiset henkilöt (mt. 2008, 141–142; Lahtinen 2016, 215).

5.2 Sosiaaliset pikaviestit

Sosiaaliset pikaviestit ovat sosiaalishaptisen kommunikaation osa, joiden avulla voidaan välittää informaatiota fyysisestä ja sosiaalisesta ympäristöstä, sekä toiminnasta. Sosiaalisten pikaviestien avulla kuurosokea henkilö saa tietoa helposti ja reaaliaikaisesti, eikä hänen tarvitse keskeyttää meneillään olevaa toimintaansa. Tämä lisää osaltaan kuurosokean henkilön tilanteiden hallintaa sekä mahdollistaa osallistumista. Sosiaalisten pikaviestien käyttö tukee kielellistä informaatiota, tai joissakin tilanteissa ne voivat toimia myös itsenäisinä tiedon välittäjinä. (mt. 2008, 16, 52; Lahtinen 2005, 12.)

Sosiaaliset pikaviestit ovat yleensä yksittäisiä haptiiseja, joita voidaan muodostaa eri tavoin. Niitä voidaan muodostaa muun muassa tuottamalla keholle vakiintuneita viittomia, kuten esimerkiksi kahvi, tai erilaisia viittomien muunnelmia, jotka pohjautuvat jo vakiintuneisiin viittomiin. Sosiaalisia pikaviestejä voidaan muodostaa myös ilmentämällä luonnollista liikehdintää. Keholle viittomat tehdään samalla tavalla kuin ne tuotettaisiin vapaaseen tilaan tai taktiilisti viittottaessa. Viittomiin pohjautuvista muunnelmista voi havaita kyseisen viittoman alkuperäisen rakenteen, mutta sen sisältämä viesti on muokkaantunut keholle sopivampaan ilmenemismuotoon. Luonnollisilla liikkeillä tarkoitetaan liikkeitä, joita myös viittomakieltä osaamattomat henkilöt käyttävät luonnostaan arjen tilanteissa kommunikoidessaan. (mt. 2008, 13.)

Kuten haptiisien tekemisessä, myös sosiaalisia pikaviestejä käytettäessä on tärkeää, että ne tuotetaan ennalta yhdessä sovituille, neutraaleille paikoille kehossa. Yleisesti neutraaleja kehonosia ovat käsi ja käsivarsi, olkapää ja yläselän alue, sekä reiden kohta polven yläpuolella. Sosiaalisten pikaviestien käytöstä ja niiden tuottamisesta tulee sopia erikseen jokaisen asiakkaan kohdalla. (mt. 2008, 17.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON ANALYSOINTI

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyössäni käytettyä tutkimusmenetelmää sekä aineiston analysoinnissa hyödynnettyjä keinoja. Aineiston analysoinnin vaiheiden kuvaamisen yhteydessä olen nostanut tutkimusaineistosta esimerkkejä, havainnollistaakseni tutkimusprosessin kulkua sekä tekemiäni ratkaisujani.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tapaustutkimus on lähestymistapa, jonka avulla voidaan tutkia yhtä tai useampaa tapausta. Usein tutkittavia tapauksia on kuitenkin vain yksi, sillä tavoitteena on selvittää ja ymmärtää tapausta mahdollisimman tarkasti ja kokonaisvaltaisesti. Tapaustutkimuksen lähtökohtana on tapaus, joka kiinnostaa tutkijaa, ja usein tutkijalla onkin tapauksen ilmiöstä jo aiempaa tietämystä, jonka pohjalta hän muodostaa alustavan tutkimusongelman. (Kananen 2012, 35–36; Kananen 2008, 84; Laine & Bamberg & Jokinen, 2008.)

Tapaustutkimuksen heikkoutena voidaan pitää sitä, ettei tuloksia voida juurikaan yleistää. Tästä huolimatta tapaustutkimus soveltuu hyvin opinnäytetyöni lähestymistavaksi, sillä työni tuloksia voi pohtia monipuolisesti erilaisten kuvailukontekstien näkökulmista. Tapaustutkimusta toteutettaessa korostuu erityisesti aineiston esittäminen ja raportointi siten, että tutkijan päättelyprosessi on lukijoiden tarkasteltavissa. Aineiston esittäminen lisää osaltaan tutkimuksen luotettavuutta ja arvoa – tutkimuksesta kerrotaan mieluummin liikaa kuin liian vähän. (Kananen 2013, 116–117, 136.) Tämän vuoksi olen sisällyttänyt opinnäytetyöhöni konkreettisia otteita ja esimerkkejä tutkimusaineistosta.

Tapaustutkimuksella ei varsinaisesti ole omaa tutkimusmenetelmäänsä, vaan sen toteuttamisessa voidaan hyödyntää niin laadullisia kuin määrällisiäkin menetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa tiedonlähteenä on ihminen ja tarkastelun kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullista tutkimusta tehdessä tavoitteena on ennemminkin löytää tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väit-

teitä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineisto ohjaa tutkimuksen kulkua ja toteutusta, joten laadullisesta tutkimuksesta käytetään usein myös nimitystä *aineistolähtöinen tutkimus*. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Koska laadullinen tutkimus keskittyy löytämään aineistossa esiintyviä tosiasioita, päädyin toteuttamaan opinnäytetyöni laadullisena, hyödyntäen tapaustutkimuksen menetelmää.

Määrällinen ja laadullinen tutkimustapa eroavat toisistaan tarkastelukohteidensa perusteella. Niissä voidaan kuitenkin käyttää samoja tiedonkeruumenetelmiä, joita ovat kysely, haastattelu, havainnointi sekä erilaisten dokumenttien käyttö. Dokumentit voivat olla erilaisia kirjallisia aineistoja sekä kuva- ja äänimateriaaleja, ja niitä voidaan käyttää tutkimusmateriaalina sellaisenaan. Kirjallisten aineistojen ja muiden dokumenttien analyysitavat ovat samoja kuin haastatteluaineistojen analyysitavat. Yleisimpiä laadullisen tutkimusaineiston analyysitapoja ovat teemoittelu, tyypittely, sisällön analyysi ja sisällön erittely, diskurssianalyysi sekä keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi ym. 2009, 191–192, 224; Kananen 2008, 81–82.)

6.2 Aineiston analysointi

Analysoin aineistoa dokumenttianalyysin keinoja hyödyntäen. Se on menetelmä, jossa tulospäätelmiä pyritään tekemään kirjalliseen muotoon tuotetusta aineistosta. Tavoitteena on luoda, systemaattista analyysia tuottaen, selkeä kuvaus tutkittavasta aiheesta. Dokumenttianalyysia voidaan toteuttaa kahden keskeisen analyysitavan mukaisesti, joko sisällön analyysin tai sisällön erittelyn keinoin. Sisällön analyysin avulla tutkija pyrkii kuvaamaan dokumentin sisältöjä sanallisesti, tavoitteenaan löytää tekstistä merkityksiä. Sisällön erittelyn keinoin dokumentista analysoidaan ja esitetään tekstin määrällisiä sisältöjä. Analyysitapojen piirteitä voidaan myös yhdistää. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 136–137.) Analysoinnin toteutin sisällön analyysin piirteiden mukaisesti, sillä työni tavoitteena oli löytää juuri merkityksiä, eikä niinkään esittää määrällisiä sisältöjä.

Dokumenttianalyysin vaiheet ovat samat kuin laadullisen tutkimuksen vaiheet. Tutkimus alkaa aineiston keräämisellä ja valmistelulla, jonka jälkeen aineisto pelkistetään. Pelkistämisen jälkeen aineistosta pyritään tunnistamaan siinä toistuvia tekijöitä ja rakenteita, jonka jälkeen voidaan tehdä itse tulkintoja. Tärkeä osa tutkimusprosessia on jatkuva kriittinen tarkastelu prosessin kaikissa vaiheissa. Kriittisen tarkastelun avulla tutkija pyrkii tunnistamaan ja korjaamaan eri vaiheiden aikana tapahtuneita mahdollisia virheitä. Tällä tavoin voidaan parantaa tutkimustulosten laatua ja luotettavuutta. (mt. 2014, 137–138.)

Tutkimusaineisto tulee valmistella selkeään muotoon ennen varsinaiseen analysointiin ryhtymistä. Aineiston valmistelu tarkoittaa aineiston muokkaamista digitaaliseksi, eli esimerkiksi tekstimuotoisen aineiston litteroimista. Pelkistämisen tavoitteena on selkeyttää aineistoa, esimerkiksi tiivistämällä tai jakamalla aineistoa osiin. (mt. 2014, 138–139.) Valmistelin tutkimusaineiston litteroimalla ja pelkistämällä sitä, jonka jälkeen aloitin varsinaisen aineiston analysoinnin.

6.3 Litterointi ja pelkistäminen

Litteroinnin voi tehdä koko aineistosta tai valikoiden aihe-alueiden ja teemojen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.) Litteroin tutkimusaineiston kokonaisuudessaan analysointia varten. Lisäksi litteroidusta aineistosta tein raakakäännöksen, jonka avulla voin paremmin havainnollistaa aineistoa sekä toteuttamaani tutkimusprosessia, muun muassa esittelemällä esimerkkejä aineistosta. Koin esimerkkien käyttämisen tärkeäksi, sillä tutkimusprosessin havainnollistaminen korostuu juuri tapaustutkimusta toteutettaessa.

Musiikin tekemiseen ja miksauspöydän osiin liittyvien termien suomennoksilla ei varsinaisesti ole vaikutusta aineiston analysointiin, eikä siten myöskään opinnäytetyöni tuloksiin. Halusin kuitenkin käyttää käännöksessä mahdollisimman oikeita termejä tutkimuksellisen otteen säilyttämiseksi. Koska materiaalilla käytetty erikoissanasto ei ollut itselleni tuttua, pyysin termien kääntämiseen apua ystävältäni, joka tuntee musiikin tekemiseen liittyviä tekijöitä ja tietää alan erikoissanastoa. Vaikka olen pyytänyt

apua täysin ulkopuoliselta henkilöltä, ei tämä ole vaarantanut tutkimusmateriaalilla esiintyvien henkilöiden yksityisyydensuojaa. En esitellyt tutkimusmateriaalia sellaiseen ystävälleni, vaan keskustelimme suomennoksista yleisellä tasolla, vain erityistermistön osalta.

Sanasta sanaan litteroidun tutkimusaineiston raakakäännöksestä tein vielä pelkistetyt ilmaukset, eli tiivistin puheenvuoroja siten, että niiden merkityssisältö säilyi, mutta kaikki muu ylimääräinen (toistot, täytesanat ja -äänteet) poistettiin. Tällöin aineisto selkeytyi ja minun oli helpompi tehdä erotus kuvailun ja ohjeistuksen välillä.

ESIMERKKI 1. Esimerkki tulkin käännetyistä alkuperäisilmauksista ja pelkistetyistä ilmauksista

Alkuperäinen ilmaus:

”Ja sitten ylimääräisten ulostulokanavien jälkeen sinulla on, sinulla on neljä taajuuskorjainta, mikä tarkoittaa, että ensin on matalat taajuudet. Ja sitten, ensin on matalat taajuudet, sitten matalampi keskitaajuus. Sitten on korkeampi keskitaajuus ja sitten korkeat taajuudet. Joilla ja kaiken kaikkiaan, kaikissa kanavissa ne ovat samat.” (Kuvailu)

”Periaatteessa voit siis myöhemmin, kun meillä on sinun laulut tietyllä raidalla ja sitten voit, voit säätää laulusi korkeaa taajuutta. Ja se ei kuitenkaan muuta mitään muuta. Okei?” (Ohjeistus)

Pelkistetty ilmaus:

”Seuraavana on neljä taajuuskorjainta. Ensin ovat matalat taajuudet, sitten matalammat keskitaajuudet sekä korkeammat keskitaajuudet ja viimeisenä korkeat taajuudet. Taajuudet ovat kaikissa kanavissa samat.” (Kuvailu)

”Voit myöhemmin työstää tiettyä raitaa, jossa on esimerkiksi laulusi. Voit säädellä laulusi korkea taajuutta, eikä sen raidan säätely vaikuta muihin materiaaleihin.” (Ohjeistus)

6.4 Havainnot

Merkitsin tulkin ja asiakkaan toimintaan liittyvät havainnot pelkistettyjen ilmaisujen kohdalle. Havaintojen merkitsemistä varten en kehittänyt erityistä muistiinmerkitsemistapaa, vaan kirjoitin sellaisenaan ylös jokaisen kielellisen kokonaisuuden (puheenvuoron) aikana havaitun menetelmätekijän tai -tekijät. Analysoin kuvailutilannetta ensin tulkin toiminnan ja käyttämien menetelmien näkökulmasta. Tämän jälkeen analysoin asiakkaan toimintaa ja käyttämiä menetelmiä. Tulkin ja asiakkaan toimintaan liittyvien havaintojen erottamiseen hyödynsin värikoodeja. Tulkin toimintaan liittyvät havainnot merkitsin punaisella ja asiakkaan sinisellä.

ESIMERKKI 2. Esimerkki tulkin ja asiakkaan toimintaan liittyvien havaintojen muistiinmerkitsemisestä

”Seuraavana on neljä taajuuskorjainta. Ensin ovat matalat taajuudet, sitten matalammat keskitaajuudet ja korkeammat keskitaajuudet ja viimeisenä korkeat taajuudet. Taajuudet ovat kaikissa kanavissa samat.”

(Kuvailu)

Paikka, määrä – muoto ja liike (laitteen osan toiminta), järjestys.

Kanavien ilmaisu – suunta, muoto, määrä

Itsenäinen tutkiminen + sanalliset palautteet (’jep, pysyn perässä’)

”Voit myöhemmin työstää tiettyä raitaa, jossa on esimerkiksi laulusi. Voit säädellä laulusi korkea taajuutta, eikä sen raidan säätely vaikuta muihin materiaaleihin.” (Ohjeistus)

Ohjeistus – ei laitetta kuvailevaa kehokosketusta. Muoto, liike (laitteen osan toiminta), Ei-palautte (varmistus - ”ei vaikuta muihin materiaaleihin”)

”Seuraavana on ryhmittely-painike, jolla voit ryhmitellä materiaalia. Ryhmittely tarkoittaa, että voit lähettää signaaleja miksauspöydän toiselle puolelle.” (Ohjeistus)

Signaalien lähettäminen – suunnan ilmaisu, ohjaava käsi

Itsenäinen tutkiminen

6.5 Luokittelu

Sisällön analyysi pohjautuu sisällön luokitteluun. Luokittelu voi olla joko aineisto- tai teorialähtöistä. Teorialähtöisessä luokittelussa aineistoa luokitellaan teoriasta nousseiden ja saatujen luokkien avulla. (Kananen 2012, 117.) Luokittelussa käyttämäni luokat nousivat aineistosta itsestään eli luokittelu oli aineistolähtöistä, mutta sitä ohjasivat vahvasti teoriat kuvailusta sekä sosiaalishaptisesta kommunikaatiosta.

Aloitin luokittelun keskittymällä tulkin toimintaan kuvailun aikana. Tein havainnoista luokittelun kolmitasoisesti, erottaen yksittäisistä havainnoista sen, *mitä* sanallisen kuvailun tueksi *muulla menetelmällä kuvattiin* (taso 1), *millä tavalla se ilmaistiin* (2) ja *mistä menetelmästä oli kyse* (taso 3). Tässä opinnäytetyössä en siis keskittynyt sanalliseen kuvailuun, vaan tarkastelun kohteena olivat sanallisen kuvailun tukena käytetyt eri menetelmät. Taulukkoon 1 olen koonnut esimerkkejä lähdemateriaalista siitä, millaisia muita kuin sanalliseen kuvailuun pohjautuvia menetelmiä kuvailutilanteessa esiintyi ja käytettiin. Koko aineistosta tehty luokittelu löytyy opinnäytetyön liitteistä (Liite 1.).

TAULUKKO 1. Tulkin sanallisen kuvailun tukena käyttämiä menetelmiä

Havainto	Taso 1	Taso 2	Taso 3
<i>'olen tässä'/'tulin tähän'</i>	Kontaktin aloitus	Sosiaalinen pikaviesti	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Miksauspöydän suunnan ilmaisu</i>	Laitteen paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Miksauspöydän koko (syvyys)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Miksauspöydän kanavien suunnat ja määrä</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Liuku-painikkeen käsittely (liike)</i>	Laitteen osien toiminnot	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Sormiaakkoset L + I</i>	Laitteen osien nimeäminen	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>'puhu hiljempaa'</i>	Taajuuden ilmaisu	Sosiaalinen pikaviesti	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Liittimien paikka</i>	Laitteen osien paikka	Ohjaava käsi	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Kyllä-palaute</i>	Kysymykseen reagointi	Sosiaalinen pikaviesti	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Kyllä -palaute</i>	Kontaktin lopetus	Sosiaalinen pikaviesti	Haptinen kuvailun menetelmä

Tulkin toiminnan luokittelun avulla selvisi, että puheella kuvailun lisäksi tulkki hyödynsi haptisia kuvailun menetelmiä. Haptisiin kuvailun menetelmiin sisältyivät selkään piirtäminen, ohjaavan käden käyttö sekä sosiaalisten pikaviestien hyödyntäminen. Selkään piirtämällä tulkki ilmaisi muun muassa miksauspöydän paikan asiakkaan edessä, sekä sen osien muotoja ja paikkoja ja osien toimintoja. Lisäksi selkään piirtämistä hyödynnettiin miksauspöydän osan nimeämisessä. Sosiaalisia pikaviestejä käytettiin pääosin vuorovaikutuksen ja dialogin ylläpitämisessä. Lisäksi tulkki hyödynsi 'puhu hiljempaa' -vihjeistävää sosiaalista pikaviestiä tässä yhteydessä ilmaisemaan taajuutta. Ohjaavaa kättä käytettiin apuna ilmaistaessa laitteen osien paikkoja. Tarkemmin analysoinnin kautta saatuja tuloksia olen käsitellyt luvussa 7, josta löytyy myös esimerkkikuvia tekemistäni havainnoista.

Tulkin toiminnan luokittelun jälkeen tein samalla periaatteella luokittelu asiakkaan toiminnasta. Pohjana käytin tulkin toiminnasta tekemiäni havainnoita, joiden lomaan luokittelin asiakkaan toimintaa kuvailun aikana. Havainnoista tekemäni luokittelu toteutui kaksitasoisesti. Erotin havainnoista sen, *mitä asiakas teki* (taso 1) ja *millaista tietoa hän sen kautta sai* (taso 2).

Asiakkaan toiminnan luokittelu oli tärkeä osa opinnäytetyötäni, sillä sitä kautta voin havainnollistaa asiakkaan roolia kuvailutilanteen aikana. Taulukkoon 2 olen koonnut kaikki lähdemateriaalista tehdyt havainnot asiakkaan toiminnasta sanallisen kuvailun aikana.

TAULUKKO 2. Asiakkaan toiminta sanallisen kuvailun aikana

Havainto	Taso 1	Taso 2
<i>Miksauspöydän suunnan ilmaisuus</i>	Itsenäinen tutkiminen	Haptinen tieto
<i>Miksauspöydän koko (syvyys)</i>	Itsenäinen tutkiminen	Haptinen tieto
<i>Miksauspöydän koko (leveys)</i>	Itsenäinen tutkiminen	Haptinen tieto
<i>Miksauspöydän kanavien suunnat ja määrä</i>	Itsenäinen tutkiminen	Haptinen tieto
<i>Liukupainikkeen käsittely (liike)</i>	Tarkentava kysymys	Auditivinen lisätieto
<i>Liuku-painikkeen muoto (koko)</i>	Itsenäinen tutkiminen	Haptinen tieto

<i>Miksauspöydän painikkeiden paikka (määrä)</i>	Toisto (varmistus)	Auditiivinen lisätieto
<i>Taajuuskorjaimen käsittely (liike)</i>	Itsenäinen tutkiminen	Haptinen tieto
<i>Liittimien paikka (määrä)</i>	Itsenäinen tutkiminen	Haptinen tieto
<i>Liittimien paikka</i>	Toisto (varmistus)	Auditiivinen lisätieto
<i>Kanavien suunta ja määrä</i>	Tarkentava kysymys, toisto (varmistus)	Auditiivinen lisätieto

Asiakas tutki miksauspöytää itsenäisesti läpi koko kuvailutilanteen, jolloin hän sai kuvailtavasta käyttöesineestä ja sen osista haptista tietoa. Lisäksi asiakas kyseli tarkentavia lisäkysymyksiä tai toisti osan tulkin sanallisesta kuvailusta, jonka avulla hän sai joko auditiivista lisätietoa asioista tai varmisti ymmärtäneensä oikein. Myös asiakkaan toimintaa olen kuvannut tarkemmin tulosten yhteydessä luvussa 7.

Koska opinnäytetyössäni keskityttiin nimenomaan kuvailun aikaisten menetelmien käyttöön, en luokitellut ohjeistuksen aikaisia toimintoja tarkempaa analysointia varten. Tein niistäkin kuitenkin havainnot, jotka merkitsin sellaisenaan pelkistettyjen ilmaisujen alle. Tein havainnot samalla periaatteella kuin kuvailun osalta, ja hyödynsin myös tässä värikoodeja erottamaan tulkin ja asiakkaan toimintaa (ks. Esimerkki 2, s. 25).

7 TULOSTEN TARKASTELUA

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyöni tuloksia tarkemmin. Tuloksia olen jäsentänyt tulkin ja asiakkaan toimintojen näkökulmista puhtaasti kuvailun aikana. Käytettyjä menetelmiä olen havainnollistanut esimerkkikuvien avulla. Lisäksi tässä kappaleessa on lyhyt yhteenveto myös ohjeistuksen aikaisesta toiminnasta, sekä sen aikana käytettyistä menetelmistä. Lopuksi olen pohtinut tulosten innoittamana myös tulkin ja asiakkaan välistä dialogisuutta, sekä sen merkitystä kuvailutilanteessa.

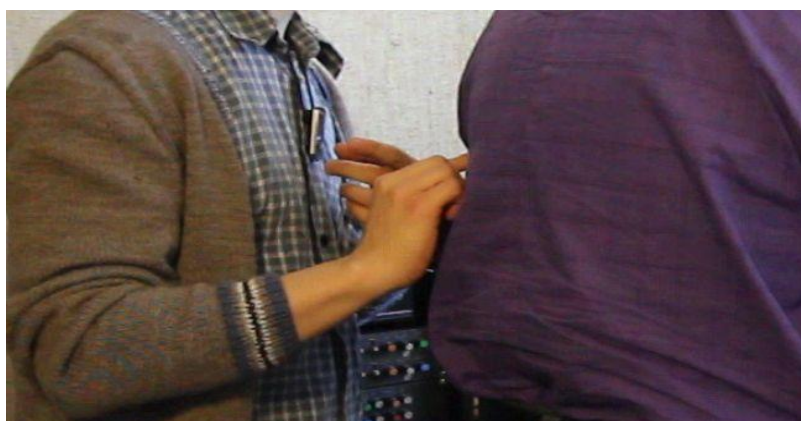
7.1 Tulkin käyttämiä menetelmiä

Kuten jo aineiston analysoinnin yhteydessä mainitsin, tulkki käytti haptisia menetelmiä sanallisen kuvailunsa tukena. Haptisiin menetelmiin kuuluivat selkään piirtäminen, ohjaavan käden käyttö sekä sosiaaliset pikaviestit.

7.1.1 Selkään piirtäminen

Selkään piirtämistä tulkki käytti eniten ja läpi koko kuvailutilanteen. Selkään piirtämällä tulkki ilmaisi musiikin miksauspöydän ulkoisia tekijöitä, kuten sen sijainnin suhteessa asiakkaaseen, sekä laitteen osien muotoja, paikkoja ja toimintoja. Selkään piirtämistä tulkki hyödynsi myös laitteen osan nimeämisessä.

Osien muotojen ilmaisu sisälsi itsessään myös osien koon ilmaisun, ja eri painikkeiden paikkoja ilmaisemalla kerrottiin samalla niiden lukumäärä. Miksauspöydän osien toimintojen ilmaisu käsitti myös painikkeiden liikkeen, mikä ilmaisi niiden käsittelytapoja (Kuva 3). Liikkeen kautta asiakas siis sai tiedon, kuinka kyseistä painiketta on tarkoitus käsitellä, eli onko se painettava, pyöritettävä vai liu'utettava.

KUVA 3. Laitteen osan toiminnan ilmaisu: painettava

Laitteen osien muotoja ja kokoja tulkki piirsi hyödyntäen useampaa sormeaa samanaikaisesti. Eri osien ja painikkeiden toimintojen ilmaisu sisälsi liikkeen, jonka kautta asiakas sai tiedon niiden käsittelystä. Esimerkiksi volyyymi-painiketta kuvailtaessa

(Kuva 4) tulkki piirsi asiakkaan selkään painikkeen muodon ja liikkeen samanaikaisesti. Tällä tavoin tulkki sai nopeasti kuvailtua sekä painikkeen muodon että sen toiminnan. Tällaisilla ratkaisuilla tulkki säästi aikaa ja kuvailu oli tarkoituksenmukaista. Kuvailu olisi huomattavasti hitaampaa, jos tulkki olisi ensin sanallisesti kuvaillut ”painike on pyöreä...” ja samalla piirtänyt selkään ympyrän etusormellaan ilmaistakseen muodon, ja vasta sitten jatkanut painikkeen toiminnan kuvaamista, sanallisesti sekä selkään piirtämällä.

KUVA 4. Volyymi-painikkeen muodon ja toiminnan ilmaisu

Joidenkin painikkeiden kohdalla miksauspyödyssä lukee kirjainlyhenteet niiden nimestä. Erästä liitinosaa nimetään tulkki hyödynsi visuaalisesti itse saamaansa informaatiota ja tuotti asiakkaan selkään sormiaakkoset L ja I. Opinnäytetyössäni ei ole tutkittu kuvailun vastaanottamista ja sen ymmärrettävyyttä, mutta tässä kohdin olisi mielenkiintoista tietää, pystyisikö asiakas kehonsa kautta tunnistamaan nämä sormiaakkoset, jos sanallista kuvailua ei olisi ollut. Esimerkiksi sormiaakkosesta L voi selkään piirtämällä mahdollisesti tunnistaa vain kaksi pistettä kosketuksena keholla. Piirretyn kirjainhahmon tunnistaminen voisi toimia varmemmin, jos asiakas ei olisi puhetta vastaanottava kuurosokea henkilö. Nyt asiakas tiesi sanallisen kuvailun avulla, mistä on kyse, vaikka hän tuntoaistimuksensa kautta ei olisikaan saanut tarvittavaa informaatiota.

7.1.2 Ohjaavan käden käyttö

Tulkki hyödynsi ohjaavaa kättä ilmaisemaan asiakkaalle laitteen osien paikkoja (Kuva 5). Ohjaavan käden avulla tulkki mahdollisti asiakkaalle itsenäisen haptisen tutkimisen sitä mukaan, kun sanallinen kuvailu eteni. Näin asiakkaan itsenäinen tutkiminen ja sanallinen kuvailu etenivät loogisesti ja samanaikaisesti.

KUVA 5. Ohjaavan käden käyttö laitteen osan paikan ilmaisemisessa

7.1.3 Sosiaaliset pikaviestit

Tulkki käytti sosiaalisia pikaviestejä vuorovaikutuksen aloittamiseen, ylläpitämiseen sekä päättämiseen. Kyllä- ja Ei-palautteiden (Kuva 6) kautta asiakas sai vastauksia tarkentaviin kysymyksiinsä tai varmistuksen, että oli ymmärtänyt oikein. Kyllä-palautetta käytettiin puheen tukena ilmaisemaan myös kuvailutilanteen päättymistä.

KUVA 6. Kyllä-palautteen käyttö vastauksena asiakkaan kysymykseen

Analysoinnin kautta huomasin, että tulkki käyttää sosiaalisia pikaviestejä normaalia monipuolisemmin ja laajemmassa merkityksessä. Esimerkiksi sosiaalisella pikaviestillä 'puhu hiljempaa' on perinteisesti pyritty ilmaisemaan asiakkaalle sopivasta äänenkäytöstä sosiaalisissa tilanteissa. Nyt tulkki hyödynsi kyseistä sosiaalista pikaviestiä (Kuva 7) täysin uudessa kontekstissa ilmaisemaan äänen voimakkuutta ja taajuutta liittyen musiikin tekemiseen. Sosiaaliset pikaviestit voivat siis olla mukautettavissa, ja niitä voidaan käyttää monipuolisesti uusissa tilanteissa erilaisten ilmiöiden kuvaamisessa.

KUVA 7. Puhu hiljempaa – pikaviesti uudessa kontekstissa

7.2 Asiakkaan käyttämät menetelmät

Asiakas oli kuvailutilanteessa aktiivinen toimija, eikä vain passiivinen kuvailun vastaanottaja. Hän oli tilanteessa nimenomaan ottamassa miksauspöytää haltuunsa. Hän hyödynsi kuvailun aikana itsenäistä tutkimista, sekä kyseli ja tarkensi aktiivisesti tulkin sanallista kuvailua.

7.2.1 Itsenäinen tutkiminen

Itsenäisen tutkimisen (Kuva 8) kautta asiakas sai arvokasta lisätietoa sanallisen kuvailun kautta saamansa auditiivisen informaation tueksi. Itsenäisen tutkimisen avulla asiakas sai tiedon miksauspöydän sijainnista suhteessa itseensä, sekä sen koosta (syvyys ja leveys). Lisäksi haptisesti tutkimalla asiakas sai tietää laitteen osien ulkoi-

sia ominaisuuksia, kuten kanavien suunnat ja määrän, liuku-painikkeen muodon ja koon, sekä taajuuskorjaimen käsittelytiedon.

KUVA 8. Asiakkaan itsenäinen tutkiminen

7.2.2 Tarkentavat kysymykset ja toistaminen

Aktiivisen kyselemisen ja muun kommentoinnin kautta asiakkaan oli mahdollista osallistua ohjata tulkin toimintaa, ja sitä kautta myös kuvailutilanteen kulkua ja toteutumista. Tämän myötä tulkki sai omasta toiminnastaan ja kuvailustaan konkreettisen palautteen, ja saattoi näin vaikuttaa ja tarvittaessa muuttaa toimintaansa jo kuvailutilanteen aikana. Kyselemisen ja toistamisen kautta asiakas sai auditivista lisätietoa painikkeiden käsittelyyn liittyvistä ominaisuuksista, sekä niiden paikoista ja määristä.

ESIMERKKI 3. Ote kuvailukeskustelusta

T: Esikuuntelu-painikkeen yläpuolella sinulla on vaimennin, jonka avulla voit vaimentaa raidat.

A: Ja siinä on pieni valo...

T: Siinä on pieni valo, mikä ilmaisee sen olevan päällä.

A: Päällä ja pois päältä.

7.3 Ohjeistuksen aikana käytetyt menetelmät

Ohjeistuksen aikana sekä tulkki että asiakas käyttivät samoja menetelmiä kuin kuvailunkin aikana. Tulkki hyödynsi haptisia menetelmiä, eli selkään piirtämistä, ohjaavan käden käyttöä sekä sosiaalisia pikaviestejä.

Esimerkiksi ryhmittely-painikkeen toiminnan ohjeistamisessa, tulkki hyödynsi selkään piirtämistä sekä ohjaavan käden käyttöä (ks. Esimerkki 2, 25). Selkään piirtämällä hän ilmaisi signaalien suuntia (Kuva 9), sekä eri ryhmät sisältävien osien paikat miksauspöydässä.

KUVA 9. Suunnan ilmaisu selkään piirtämällä ohjeistuksen aikana

Asiakas tutki itsenäisesti ja oli aktiivinen kyselijä. Asiakkaan aktiivinen kysely liittyi vahvasti juuri tulkin ohjeistuksen aikaiseen puheeseen, ja sitä kautta hän pyrki selvittämään nimenomaan miksauspöydän toimintaan ja musiikin tekemiseen liittyviä asioita.

ESIMERKKI 4. Asiakkaan tarkentava kysymys ohjeistuksen aikana

A: Mitä se tarkalleen ottaen tarkoittaa?

T: Se tarkoittaa, että voit lähettää miksauspöydän ääniraidan miksauspöydän ulkopuoliseen laitteeseen.

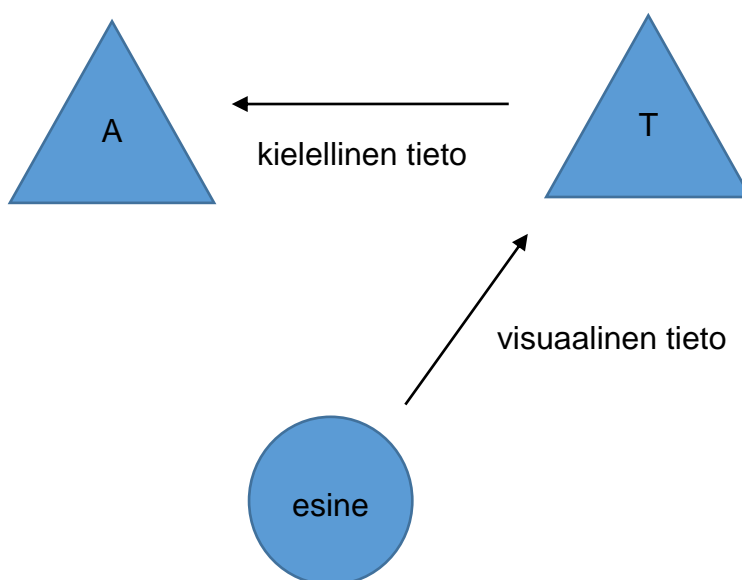
A: Kuten CD-soittimeen tai mihin vaan vai?

T: CD-soittimeen tai monitoreihin tai tehosteisiin. Itse käytän sitä tehosteisiin.

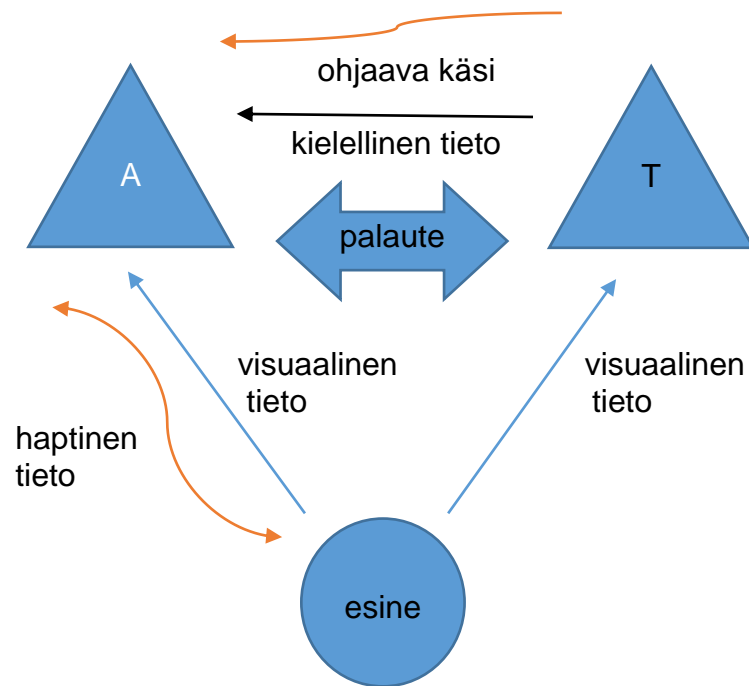
7.4 Dialogisuus ja vuorovaikutus

Kuvailutilanteessa pyrittiin ottamaan miksauspöytä haltuun, jotta sen kanssa voidaan myöhemmin toimia. Tässä korostui tulkin ja asiakkaan välinen dialogisuus – he olivat molemmat aktiivisessa roolissa ja aktiivisia toimijoita. Asiakas voi toteuttaa kuvailun kautta saadun informaation avulla omaa toimintaansa tarkoituksenmukaisesti. Asiakkaan aktiivisen roolin ja jatkuvan dialogisuuden kautta tulkki sai kuvailustaan jatkuvaa konkreettista palautetta. Jatkuva palaute auttoi osaltaan häntä tämän tietyn kuvailutilanteen eteenpäin viemisessä, mahdollisesti myöhemmin myös muissa kuvailutilanteissa sekä henkilökohtaisten kuvailutaitojen kehittämisessä.

Kuvailua pohtiessa on usein ajatuksena, että tulkki on aktiivinen toimija ja vaikuttaja ja kuurosokea asiakas passiivisessa roolissa, vain vastaanottamassa tulkin tuottamaa kuvailua. Oletettua ja toteutunutta kuvailutilanteita olen havainnollistanut seuraavien kuvioden avulla, jossa A tarkoittaa kuurosokeaa asiakasta ja T tarkoittaa tulkkiä:

KUVIO 1. Kuvaus vuorovaikutuksesta kuvailutilanteessa, jolloin asiakas on passiivisessa roolissa kuvailutilanteessa.

KUVIO 2. Vuorovaikutus tutkimusaineiston kuvailutilanteen aikana, jolloin asiakkaalla oli aktiivinen rooli kuvailutilanteessa.

Kuvailutilanteesta teki sujuvan juuri tulkin ja asiakkaan välinen vuorovaikutus. Molemmat olivat aktiivisia toimijoita, jotka pyrkivät saavuttamaan yhteisen tavoitteen, yhdessä toimimalla. Kuurosokeiden asiakkaiden kanssa työskenneltäessä korostuu tulkin tehtävien monimuotoisuus. Oman toimintansa kautta tulkit osaltaan mahdollistavat asiakkaan itsenäisyyttä ja osallistuvuutta. Tulkkien on mielenkiintoista pohtia työskentelyään ja sitä, millainen vaikutus sillä on asiakaslähtöisyyden toteutumiselle. Kuinka tulkkina pystyisi tekemään kuvailutilanteesta sellaisen, että onnistuu ottamaan asiakkaan mukaan ja näin mahdollistamaan asiakkaalle aktiivisen toimijan roolin.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia sanallisen kuvailun aikana hyödynnettyjä muita menetelmiä, sekä tulkin että asiakkaan näkökulmista. Lisäksi opinnäytetyöni avulla pyrin havainnollistamaan asiakkaan roolia kuvailutilanteessa. Opinnäytetyössäni tarkastelin yhtä tapausta, joten työni tuloksia ei voi yleistää. Tulokset ovat kuitenkin hyödyllisiä ja niitä voidaan hyödyntää monipuolisesti omien pohdintojen taustalla. Siksi mielestäni onnistuin hyvin työni tavoitteissa.

Opinnäytetyöni pyrki löytämään vastauksia kysymykseen, mitä eri menetelmiä käytetään kuvailussa hyödynnetään puheella kuvailun lisäksi. Tutkimusmateriaalia analysoimalla havaitsin, että tulkki hyödyntää kuvailussaan erilaisia haptisia menetelmiä, kuten selkään piirtämistä, ohjaavaa kättä ja sosiaalisia pikaviestejä. Selkään piirtämällä tulkki kuvaili miksauspöydän ulkoisia ominaisuuksia, kuten sen osien muotoja, paikkoja ja toimintoja. Ohjaavaa kättä tulkki hyödynsi kuvaillessaan laitteen osien paikkoja. Ohjaavan käden avulla tulkki myös mahdollisti asiakkaalle itsenäisen haptisen tutkimisen. Sosiaalisia pikaviestejä tulkki käytti vuorovaikutuksen aloittamiseen, ylläpitämiseen sekä lopettamiseen. Lisäksi analysoinnin kautta havaitsin, että tulkki käytti sosiaalisia pikaviestejä normaalia monipuolisemmin ja laajemmassa merkityksessä.

Asiakas oli kuvailutilanteen aikana aktiivinen toimija. Asiakkaan hyödyntämiä menetelmiä olivat itsenäinen haptinen tutkiminen, sekä aktiivinen kyseleminen ja tarkentaminen. Näiden keinojen kautta asiakas sai haptista tietoa miksauspöydän ulkoisista ominaisuuksista, sekä auditiivista lisätietoa miksauspöydän osien käsittelyyn ja toimintaan liittyen. Analysoimalla kuvailutilannetta huomasin, että tulkin ja asiakkaan välinen vuorovaikutus oli dialogista. Molempien tasavertainen aktiivisuus ja keskinäinen vuorovaikutus tekivät yhteistoiminnasta tarkoituksenmukaista ja kuvailutilanteesta todella sujuvan.

Opinnäytetyöni tulosten kautta on havaittavissa, että tulkit voivat hyödyntää monipuolisesti erilaisia haptisia menetelmiä sanallisen kuvailun tukena. Työni kautta saatiin tietoa myös asiakkaan toiminnasta ja roolista kuvailutilanteessa. Näitä tietoja voivat hyödyntää niin tulkit kuin asiakkaatkin. Esitettyjen tulosten kautta voidaan pohtia hy-

vinkin erilaisia kuvailutilanteita, ja työstä voidaan ammentaa vinkkejä eri kuvailutilanteissa toimimiseen – tulkit kuvailun tuottamiseen sekä asiakkaan aktiivisen roolin mahdollistamiseen, ja asiakkaat oman roolinsa ja toimintansa pohtimiseen. Vaikka opinnäytetyöni ei keskittynyt tutkimaan kuvailutilanteen laadullisia tekijöitä, voi jokainen, kuvailua tuottava ja vastaanottava henkilö, pohtia omaa rooliaan ja toimintaansa sekä niiden merkitystä myös kuvailutilanteiden sujuvuuden näkökulmasta. Näin opinnäytetyöni kautta saadaan siis hieman laadullisiakin näkökulmia ja vinkkejä toimivan kuvailutilanteen toteuttamiseen. Kuvailutilanteesta teki toimivan juuri tulkin ja asiakkaan välinen tasavertainen aktiivisuus ja yhteistoiminta. Tulkkien on mielenkiintoista pohtia, kuinka tulkkina onnistuisi tekemään kuvailutilanteesta sellaisen, että onnistuu ottamaan asiakkaan mukaan ja näin mahdollistaa asiakkaalle aktiivisen toimijan roolin. Yhteistoiminnan ja asiakaslähtöisyyden toteutumisen myötä varmistetaan myös tulkkauksen- ja kuvailutilanteen tarkoituksenmukaisuus.

Opinnäytetyöni tulosten yhteydessä huomattiin, että haptiiseja yhdistämällä voidaan säästää energiaa ja aikaa. Tulkki ilmaisi samanaikaisesti esimerkiksi miksauspöydän osien muotoa ja kokoa sekä liikettä, mikä sisälsi myös osan käsittelytiedon. Haptiisien yhdistämisessä on selvästi nähtävissä vaikutteita viittomakielestä. Jantusen (2003, 76) mukaan polysynteettiset viittomat muodostuvat yleensä niiden käyttöyhteyksissä ja ne sisältävät kohteen muodon, koon sekä käsittelytavan ilmaisun. Kuvailutilanteessa tapahtunutta haptiisien yhdistämistä voidaan verrata polysynteettisten viittomien muodostumiseen.

Opinnäytetyön tekemiseen liittyy olennaisesti tutkimusetiikka sekä hyvä tieteellinen käytäntö, riippumatta tutkimuksen tieteenalasta tai aiheesta. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää vilpittömyyttä toimintaa. Tutkijan tulee olla rehellinen ja kunnioittaa muiden työn saavutuksia. Tutkija siis huomioi muiden tutkijoiden saavutukset samaan aiheeseen liittyen. Käytännössä hyvä tieteellinen käytäntö toteutuu esimerkiksi tarkoilla lähdeviittauksilla, sekä esittämällä omat ja toisten tutkimusten tulokset oikein. Tutkimuksen tarkalla raportoinnilla lisätään osaltaan sen luotettavuutta. Lisäksi tutkimustulokset ovat ymmärrettävämpiä, kun prosessin vaiheet ja tekemiset kerrotaan tarkasti. Näin lukijat saavat riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty ja voivat arvioida sen tuloksia. (Vilka 2005, 30–31; Tuomi & Sarajärvi 2013, 141.) Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Epäkohtia ehkäistäkseni olen

huolehtinut mahdollisimman tarkasta raportoinnista. Omien ajatusten kirjoittaminen muille selkeään muotoon ei aina ole yksiselitteistä. Tämän vuoksi käytin opinnäytetyössäni paljon esimerkkejä ja kuvia kertoakseni opinnäytetyöprosessin vaiheista, sekä havainnollistaakseni opinnäytetyöni tuloksia.

Ajoittain opinnäytetyöprosessin aikana koin haasteita käytetyn materiaalin kanssa, sillä työni tarkoituksena oli keskittyä nimenomaan sanallisen kuvailun aikana hyödynnettäviin menetelmiin. Tutkimusmateriaalilla oli kuitenkin enemmän ohjeistukseen perustuvaa puheenvuoroa. Tämän vuoksi ajoittain tuntui, että opinnäytetyöni tulokset meinaavat jäädä hieman ohuiksi. Aiheesta voisi saada vielä monipuolisempia tuloksia, useampia kuvailutilanteita tutkittaessa.

Jatkotutkimusaiheita ajatellen olisi mielenkiintoista tutkia laajemmin asiakkaan roolia ja toimintaa, sekä heidän kokemuksiaan kuvailutilanteissa toimimisesta. Näitä tutkimuksia voisi toteuttaa esimerkiksi haastattelujen ja kyselyjen avulla, jolloin saataisiin nimenomaan asiakkaiden ääni kuuluviin. Lisäksi olisi mielenkiintoista saada tietoa siitä, millainen merkitys sanallisessa kuvailussa käytetyllä kielellä on suhteessa muihin menetelmiin. Eli vaikuttaako kieli, ja esimerkiksi sen sanajärjestys, siihen milloin ja miten tulkki käyttäisi ja tuottaisi haptisia kuvailun menetelmiä.

LÄHTEET

- Aaltonen, Anu 2007. Tietopaketti kuvailutulkauksesta. Perustiedot kuvailutulkatun esityksen järjestämiseen. Viitattu 11.2.2016
http://www.kulttuuriakaille.fi/doc/tietopaketit_ja_oppaat/tietopaketti_kuvailutulkauksesta.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, Maija 2009. Elokuvan kuvailutulkkaus semioottisena kääntämisenä multimodaalisessa diskurssissa. Tampereen yliopisto. Viitattu 11.2.2016
<http://www.sktl.fi/@Bin/25650/MaijaHirvonen2009.pdf>
- Hirvonen, Maija 2014. Multimodal representation and Intermodal similarity. Cues of space in the audio description of film. Humanistinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.
- Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura.
- Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, Jorma 2008. KVALI. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kovanen, Merja & Mielityinen, Marianne & Västilä, Tuija 2012. Kuurosokeus osana elämää. Tietoa ja kokemuksia kaksoisaistivamman seurannaisvaikutuksista. Toisenlainen toimintaympäristö –projekti. Suomen Kuurosokeat ry:n julkaisuja 2012. Helsinki: Suomen Kuurosokeat ry.
- Kulmala, Tomi 2016. Termien kääntäminen. Henkilökohtainen tiedonanto 7.3.2016. Helsinki.
- Lahtinen, Riitta 2016. Sanat, viittomat ja haptiisit kuulonäkövammaisen oppilaan kanssa. Teoksessa Takala, Marjatta & Sume, Helena (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen, kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Lahtinen, Riitta & Palmer, Russ & Lahtinen, Merja 2009. Aisti kuvailu. Helsinki: Art Print Oy.
- Lahtinen, Riitta 2008. Haptiisit ja hapteemit. Tapaustutkimus kuurosokean henkilön kosketukseen perustuvan kommunikaation kehityksestä. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.

- Lahtinen, Riitta 2006. Kuurosokeille tulkkaus – haasteellista ja vaihtelevaa. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Lahtinen, Riitta 2005. Sosiaaliset pikaviestit. Suomen Kuurosokeat ry. Julkaisuja A4. Tampere: Cityoffset Oy.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka 2007. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus.
- Marttila, Jaana 2006. Kuurosokeiden tulkkipalveluopas. Tietoa tulkkipalvelusta ja tulkkauksesta. Julkaisuja C4/2006. Tulkinkäyttö tutuksi –projekti. Helsinki: Suomen Kuurosokeat ry.
- Mönkkönen, Kaarina 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Sosiaali-tieteiden laitos. Kuopion yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 22.4.2016
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_951-781-933-1/urn_isbn_951-781-933-1.pdf
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV Menetelmäope-tuksen tietovaranto. Viitattu 8.4.2016
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html
- Suomen kuurosokeat ry 2016a. Yhteispohjoismainen kuurosokeuden määritelmä. Viitattu 11.2.2016 <http://www.kuurosokeat.fi/maaritelma/index.php>
- Suomen Kuurosokeat ry 2016b. Kuurosokeiden määrä Suomessa. Viitattu 11.2.2016
<http://www.kuurosokeat.fi/maara/index.php>
- Suomen Kuurosokeat ry 2016c. Kuurosokeiden kommunikaatiomenetelmät. Viitattu 6.4.2016
<http://kuurosokeat.fi/menetelmat/index.php>
- Suomen Toimintaterapialiitto ry 2003. Toimintaterapianimikkeistö 2003. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2016. Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö. Viitat-tu 20.4.2016 <http://www.tulkit.net/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Hel-sinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vilkkä, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1: Luokittelu tulkin sanallisen kuvailun tukena käytetyistä menetelmistä

Havainto	Taso 1	Taso 2	Taso 3
<i>'olen tässä' / 'tulín tähän'</i>	Kontaktin aloitus	Sosiaalinen pikaviesti	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Miksauspöydän suunnan ilmaisu</i>	Laitteen paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Miksauspöydän koko (syvyys)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Miksauspöydän koko (leveys)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Miksauspöydän kanalien suunnat ja määrä</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Kanavan muoto (koko)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Kanavan paikka</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Liukupainikkeen käsittely (liike)</i>	Laitteen osien toiminnot	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Liuku-painikkeen muoto (koko)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Liuku-painikkeen paikka</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Miksauspöydän painikkeiden paikka (määrä)</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Painikkeen muoto (koko)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Painikkeen käsittely (liike)</i>	Laitteen osien toiminnot	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Sormiaakkoset L + I</i>	Laitteen osien nimeäminen	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Pyörösäätimen käsittely (liike)</i>	Laitteen osien toiminnot	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Pyörösäätimen muoto (koko)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Pyörösäätimen paikka</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Taajuuskorjaimen käsittely (liike)</i>	Laitteen osien toiminnot	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Taajuuskorjaimen muoto (koko)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Taajuuskorjaimen paikka (määrä)</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>'puhu hiljempaa'</i>	Taajuuden ilmaisu	Sosiaalinen pikaviesti	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Liittimien paikka (määrä)</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Liittimien paikka</i>	Laitteen osien paikka	Ohjaava käsi	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Liittimien muoto (ko-</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun

<i>ko)</i>			menetelmä
<i>Kanavien suunta ja määrä</i>	Laitteen osien paikka	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Kanavien muoto (koko)</i>	Laitteen osien muoto	Selkään piirtäminen	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Kyllä-palautteen haptiisi</i>	Kysymykseen reagointi	Sosiaalinen pikaviesti	Haptinen kuvailun menetelmä
<i>Kyllä-palautte</i>	Kontaktin lopetus	Sosiaalinen pikaviesti	Haptinen kuvailun menetelmä